

Ірина Гусленко — кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії та практики перекладу, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», м. Харків, Україна.

Коло наукових інтересів: дослідження теоретичних та практичних проблем професійної підготовки майбутніх спеціалістів з перекладу.

e-mail: guslenkoir@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0785-0000>

УДК 378.14:81'25

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-1-43-51>

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ПРИ НАВЧАННІ РЕДАГУВАННЯ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

У статті розглянуто проблему формування критичного мислення у студентів-перекладачів, що є складовою їхньої професійної компетентності, та надано дидактичне обґрунтування процесів розвитку критичного мислення під час навчання редагування письмового перекладу. Проаналізовано етапи здійснення письмового перекладу та алгоритми редагування тексту перекладу на різних рівнях залежно від виду редагування. Обґрунтовано важливість класифікації перекладацьких помилок для ефективного редагування тексту та оцінки якості перекладу. Висвітлено умови, завдання та методи формування критичного мислення на заняттях із дисципліни «Теорія та практика перекладу».

Ключові слова: критичне мислення; навчання письмового перекладу; професійні компетентності перекладача; редагування перекладу.

Постановка проблеми. Модернізація змісту освіти на всіх рівнях визначається упровадженням компетентнісного підходу до навчання, що означає необхідність формування у студентів компетентностей, які відповідають затвердженому Стандарту вищої освіти. Серед результатів освіти для магістрів філології передбачено такі здатності, як бути критичним і самокритичним, вміти критично мислити. Вони належать до блоку як загальних, так і до спеціальних компетентностей, що вказує на їхнє значення у сфері професійної підготовки. До того ж сучасний ринок перекладацьких послуг вимагає від спеціаліста дуже широкого спектра вмінь. Тому опанування одних тільки навичок перекладу для сучасного спеціаліста виявляється недостатнім, оскільки ринок праці вимагає й так званих *soft skills* (гнучких навичок), які також мають набуватися під час навчання. Здатність до незалежного мислення, рефлексії, критичного осягнення інформації та подій важлива для кожної спеціальності – такі навички є складовою самоактуалізації особистості у професії, здатності до самостійної роботи в умовах мінливого світу. Саме необхідність подолання сучасних викликів вимагає переорієнтування змісту освіти на розвиток інтелектуального потенціалу майбутнього

спеціаліста, шляхом залучення до нових технологій, зокрема й тих, які називають технологіями критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми формування критичного мислення засвідчив близькість філософського осмислення категорії «критичне мислення» з дослідженням процесів освіти та навчання. Один із дослідників критичного мислення, американський філософ та педагог-реформатор Дж. Дьюї [1] пов'язував розвиток критичного мислення з розвитком демократичних процесів у суспільстві. М. Ліпман [2] розглядав критичне мислення як навчання уміння мислити відповідально. Технології критичного мислення розроблялися також А. Кроуфордом, С. Метьюзом та ін. [3].

Педагогічні аспекти формування критичного мислення в сучасній українській школі, у тому числі вищій, відображено в дослідженнях вітчизняних вчених. Наприклад, О. І. Пометун [4] вивчає поняття «критичне мислення» як педагогічний феномен, розробляє технології розвитку критичного мислення учнів на уроках у початковій та старшій школі. Питаннями розвитку критичного мислення в широкому контексті та в процесі навчання історичних і суспільствознавчих дисциплін у школі опікується С. О. Терно [5], котрий запропонував власну теорію розвитку критичного мислення та методику його розвитку. О. В. Тягло [6] серед інших питань досліджує проблеми та можливості впровадження критичного мислення, зокрема на міждисциплінарній основі, у школі та в закладах вищої освіти. Розвитку критичного мислення у студентів-філологів в умовах інформаційного суспільства приділяв увагу І. М. Хом'як [7]. Теоретичні та практичні аспекти розвитку критичного мислення на уроках і заняттях з іноземних мов опрацьовані в роботах О. С. Нікітченко, О. А. Тарасової [8].

Низку робіт присвячено зв'язку критичного мислення з формуванням перекладацьких компетентностей, розвитку вмінь та навичок, необхідних майбутнім перекладачам (С. М. Вопяшина [9], О. Н. Голубкова [10], Н. А. Каширина [11], С. А. Королькова [12] та ін.).

Отже, у зв'язку з переходом до компетентнісного підходу до навчання, на часі стоїть завдання розвитку в майбутніх перекладачів критичного мислення для реалізації нових завдань із підготовки сучасних спеціалістів.

Мета статті полягає у виокремленні значення критичного мислення в процесі формування перекладацької компетентності під час навчання редагування письмового перекладу в аспекті роботи з помилками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою впровадження компетентнісної парадигми в освіті є реалізація компетентнісного підходу. Для майбутніх перекладачів це вимагає формування професійної перекладацької компетентності, яка є комплексним поняттям, що в узагальненому вигляді може бути визначене як загальна сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності. В Європейській магістерській програмі [13], розробленій у 2017 р., виокремлено такі професійні компетентності: мовна та культурна, перекладацька, технологічна, особистісна й міжособистісна, компетентність із надання послуги перекладу.

Перекладацька компетентність, що визначається як ключова для перекладача, складається зі стратегічної, методологічної, тематичної компетентностей, а серед численних умінь, потрібних для реалізації перекладацької компетентності, наведено й такі, що стосуються навичок аналізу тексту та вибраних стратегій і способів перекладу, вміння редагувати переклад тощо [13, с. 8].

У зв'язку з питанням про формування перекладацької компетентності, проблема розвитку критичного мислення у студентів набуває особливого значення, оскільки перекладач, будучи залученим до процесу міжкультурної комунікації, виконує посередницьку функцію, спрямовану на запобігання або розв'язання конфліктів у міжкультурному спілкуванні, він забезпечує ефективну взаємодію між представниками різних культур, що вимагає сформованості не тільки лексичних, а й екстралінгвістичних навичок, до яких належать і так звані *soft skills*.

І. М. Хом'як [7] привертає увагу до того, що, аби сформувати у студентів необхідні компетентності, сучасна освіта має не тільки давати знання, а й вчити мислити, розвивати вміння робити самостійні висновки на основі дібраних аргументів та критичного мислення.

Формування критичного мислення є важливим та складним завданням сучасної освіти, що зумовлено соціальними, політичними, економічними реаліями конкурентоспроможного суспільства в умовах нестабільності. Саме тому, як зазначає О. В. Тягло [6, с. 252], не можна обмежуватись лише навчанням критичного мислення, а необхідно виховувати критично мислячу особу. Процес виховання такої особи, а точніше – особи, котра матиме критичне мислення, повинен тривати протягом дошкільної, шкільної й університетської освіти, тобто на всіх етапах навчання. Це вимагає пильної уваги до самого поняття «критичне мислення» та умов його формування.

При узагальненні характеристик, притаманних критичному мисленню, О. І. Пометун визначає, що це «окремий тип мислення, який характеризується активністю, цілеспрямованістю, самостійністю, дисциплінованістю та рефлексивністю та передбачає розвиток у процесі навчання здатності людини: визначати проблеми, аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, висувати альтернативи й оцінювати їх, обирати спосіб розв'язання проблеми чи власну позицію щодо неї й обґрунтовувати свої погляди, робити свідомий вибір і діяти» [4, с. 94–95]. Зазначаючи, що критичне мислення є складною діяльністю, визнається, що його навички найкраще формуються й розвиваються у зв'язку з конкретною сферою знань. Саме тому навчання критичного мислення має запроваджуватись під час навчання будь-якої дисципліни, аби сформувати у студентів уміння приймати оптимальні рішення, розв'язувати реальні проблеми та надавати оцінку своїм діям та діям інших людей.

Не можна не погодитись із С. О. Терно у тому, що критичне мислення не зводиться лише до алгоритму дій, а послуговується евристичними та напівевристичними, оскільки «це мислення використовується для розв'язування складних проблем, творчих задач. Задачі, які розв'язуються алгоритмічним шляхом, – це задачі для формування базових умінь та навичок й не вимагають особливого контролю за процесом розмірковування, а лише за діями, в той час, як сутність критичного мислення полягає в контролі розумової діяльності використовується для розв'язування складних проблем, творчих задач» [5, с. 181]. Таким чином, процес критичного мислення не зводиться до простої суми знань: потрібно уміти усвідомити проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, оцінити та вибрати альтернативні варіанти, обґрунтувати свій вибір, зробити висновки.

Навчання письмового перекладу тісно пов'язане з формуванням критичного мислення, оскільки в процесі перекладу перекладач розв'язує безліч задач, пов'язаних як з аналізом та синтезом інформації, так і з вибором перекладацьких рішень, стратегій, способів і прийомів.

Узагальнена Л. М. Черноватим [14] перекладацька стратегія письмового перекладу складається з трьох етапів:

- перший – аналіз тексту оригіналу (доперекладацький етап);
- другий – створення тексту перекладу (власне переклад);
- третій – редагування тексту перекладу (післяперекладацький етап).

Кожен етап перекладу, особливо перший та останній, вимагає критичного мислення, що зумовлює важливість розроблення засобів і методів його формування в процесі навчання перекладу. Наприклад, аналітична діяльність на основі критичного мислення, під час виконання комплексних завдань із перекладацького аналізу тексту та вибору засобів перекладу, сприяє підвищенню якості письмового перекладу, насамперед шляхом забезпечення вербалізованого, структурованого розуміння смислу оригіналу. На завершальному етапі, етапі редагування, здійснюється контрольний-корекційний аналіз перекладу, який є не менш значущим, ніж попередні етапи, оскільки, саме на ньому

визначається якість роботи, виконаної перекладачем. Під час такої «фінішної обробки» оцінюється збіг «сміслових фокусів» вихідного тексту та тексту перекладу, виявляється ступінь їхньої семантико-структурної аналогічності й стильової єдності, усуваються мовні, стилістичні, технічні огріхи, що неминуче трапляються у будь-якому перекладі [12, с. 58]. Завдання перекладача – вміти побачити та виправити помилки із застосуванням навичок редагування, на основі рефлексії та критичного мислення.

Незважаючи на те, що процес критичного мислення, як зазначалося, не зводиться лише до алгоритму дій, формування навичок редагування тексту в студентів все ж вимагає усвідомлення певного алгоритму, який складається з того, що необхідно прочитати ще раз текст перекладу, порівняти його з оригіналом, виявити лексичні, граматичні або стилістичні помилки, виправити їх, упевнитись, що текст перекладу повною мірою відповідає комунікативній інтенції вихідного тексту та передає авторський стиль, а потім ретельно перечитати текст перекладу ще раз. Отже, алгоритм редагування – це «спосіб дії (розгорнутий припис, схема), який визначає, що і в якій послідовності необхідно виконувати студенту, щоб здійснити редагування тексту перекладу» [15, с. 38]. Алгоритм визначає критерії якості виконаного перекладу, спрямовує увагу на те, де шукати помилки, як це зробити.

Етап редагування тексту перекладу можна розглянути на двох рівнях: перший стосується відповідності тексту нормам мови, а другий – нормам перекладу.

На першому рівні здійснюються: 1) контроль сприйняття й розуміння смислу вихідного тексту; 2) граматичний самоконтроль; 3) лексичний самоконтроль; 4) контроль лексико-граматичної сполучуваності; 5) контроль на наявність інформаційної надмірності або надмірності словесного вираження; 6) стилістичний самоконтроль; 7) контроль зв'язності та логічності тексту перекладу; 8) контроль орфографії і пунктуації. На другому рівні проводяться: 1) контроль на адекватність/прийнятність; 2) прагматичний самоконтроль (орієнтація на читача); 3) інтенціональний контроль; 4) контроль на наявність вилученої інформації; 5) конотативний контроль; 6) контроль залучених перекладацьких трансформацій, прийомів та стратегій [16, с. 105].

Виявлення та аналіз перекладацьких помилок – важливе завдання в процесі підготовки перекладача, оскільки для останнього важливо вміти здійснити критичний аналіз чужого та свого негативного досвіду. Втім, для того щоб редагування (або саморедагування) стало ефективним методом навчання якісного письмового перекладу, необхідно усвідомлювати, що саме належить до перекладацьких помилок.

Д. М. Бузаджи вказує на існування декількох видів помилок, які використовують у перекладацькій, редакторській, викладацькій та науково-дослідній практиці під час обговорення тієї чи іншої конкретної помилки [17, с. 33]. Розподіл помилок, як-от лексична помилка, логічна помилка, стилістична помилка, є зручним, оскільки свідчить про те, чим одна помилка відрізняється від іншої у безпосередньо зовнішньому мовному вимірі. Проте такий розподіл помилок на види є досить узагальненим, тому було виокремлено ще чотири групи основних помилок, які більшою мірою стосуються оцінювання професійного перекладу, але, на наш погляд, можуть становити інтерес і при навчанні перекладу.

Ці групи мають такий вигляд [17, с. 70–73].

- група 1: помилки відтворення смислу, пов'язані з денотативним змістом тексту. Такі помилки – результат недостатньої мовної підготовки;
- група 2: порушення відтворення стилістичних рис оригіналу. Виникають унаслідок нерозуміння типологічної різниці між мовою оригіналу тексту і мовою його перекладу, нездатності усвідомити закономірності деяких перекладацьких перетворень;
- група 3 – порушення, що стосуються хибного відтворення авторської оцінки через нездатність сприйняти смисл цілісного тексту з урахуванням позиції автора та визначенням наявної системи мовних засобів, використаних для вираження авторської позиції для того, аби знайти правильні засоби її відтворення у перекладі;

- група 4 – явні порушення норми та узусу мови перекладу. Тобто вони свідчать про недостатню нормативно-узуальну компетентність (грамотність) перекладача. Варто визнати, що це є досить поширеною проблемою, яка вимагає посиленої уваги до вивчення української мови з боку студентів, котрі спеціалізуються на перекладі.

Виявлення перекладацьких помилок та надання оцінки якості перекладу можна забезпечити двома видами редагування. Одномовне редагування – це перевірка тексту перекладу без його порівняння з оригіналом, що дає змогу зрозуміти рівень зв'язності, логічності й відповідності нормам мови перекладу. Двомовне редагування – порівняльний аналіз вихідного тексту з перекладом. Його мета – виявити винятки та смислові помилки [8, с. 178]. Більше того, іноді необхідний певний час, аби подивитися на текст перекладу відсторонено, «іздалеку», тоді йдеться про відстрочене редагування. Застосування різних видів редагування також становить певний алгоритм перекладу. Вважається, що розпочинати редагування бажано з одномовного перекладу, а потім переходити до двомовного та відстроченого редагування.

Перелічені види та рівні редагування, класифікація помилок і визначення їхніх причин мають практичне значення як для викладачів, так і для студентів. Але, попри визнання важливості формування критичного мислення на етапі редагування перекладу, на традиційному занятті з практики перекладу, студенти дуже часто підпорядковуються «ієрархії» відносин і скоріше є об'єктами педагогічного впливу, коли викладач «диктує» готові рішення, виправляючи помилки, а у студентів немає можливості обговорити з викладачем або з іншими студентами свій вибір, оскільки заняття зазвичай зводиться до завдання перекласти самостійно текст (на занятті або вдома) та потім представити й перевірити його. Такий підхід до навчання, на думку О. Н. Голубкової [10, с. 21], гальмує розвиток інтелектуальних якостей особистості студента, зокрема і його здатності до критичного мислення.

За умов студентоцентричного підходу, коли студент стає суб'єктом процесу навчання, здійснюється перехід до педагогіки співробітництва та діалогу, а студенти набувають більше можливостей для аналізу варіантів перекладу, формуються самокритичність, критичне ставлення до здійсненого перекладу, розвивається здатність до співробітництва та роботи у групі. Таким чином, виникає потреба в систематичному залученні студентів до таких видів роботи, які сприяли б розвитку згаданих навичок.

На відміну від перекладу, який все-таки має бути результатом самостійної роботи вдома чи в аудиторії, перевірка перекладу на занятті може і має відбуватися у формі колективного обговорення, діалогу, коли студенти пропонують різні варіанти перекладацьких рішень, обговорюють, які з них є вдалимими й чому, а які, навпаки, – неприйнятними. Важливо, аби студенти не тільки аналізували та свідомо виправляли помилки у своїх перекладах, тренувалися у визначенні типу помилок, усвідомлювали причини їхньої появи, а й уміли обстоювати свій вибір перекладацької стратегії або обрану трансформацію.

Під час обговорення викладач може спрямовувати роботу студентів запитаннями щодо видів та типів виявлених у тексті помилок, відповідності мовних засобів у тексті перекладу, стилю вихідного тексту, логічності тексту, повноти відтворення інформації в тексті перекладу, адекватності й еквівалентності перекладу, застосування перекладацьких трансформацій тощо.

Зазначені види роботи можливо виконувати з використанням таких сервісів Google, як Google Translate або Google Docs.

Наприклад, редагування машинного автоматичного перекладу (Google Translate). Хоча якість такого перекладу стрімко підвищується, втім, ще залишається недосконалою, оскільки залежить від виду тексту, його стилістичної забарвленості, наявності стилістичних засобів та прийомів тощо. Студенти дуже часто звертаються до машинного перекладу, але не завжди бачать проблемні моменти, не усвідомлюють їхню природу, не замислюються над тим, як їх виправити.

Під час спільної роботи над редагуванням тексту в парі або групі за допомогою хмарного офісного пакета, студенти отримують завдання переглянути переклади один одного в документі, розміщеному в Google Docs, залишити коментарі та оцінити виконану роботу. Завдання, які отримують студенти, можуть бути спрямовані на формування та вдосконалення навичок із різних видів редагування і виправлення різноманітних типів помилок.

Для опрацювання одномовного редагування кожному студенту видається окремий текст, який необхідно перекласти та розмістити в Google Docs. Інший студент, котрий не може бачити текст оригіналу, отримує завдання прочитати перекладений текст та виявити наявні помилки. Місця, де, на думку студента, який перевіряє переклад, є помилка, виділяються кольором. Можна ускладнити завдання – попросити зазначити в коментарі вид помилки, наприклад: морфологічна, лексична, стилістична, семантична, помилки оформлення документа. Безумовно, студенти мають знати види помилок, що визначаються, та повинні отримати від викладача детальну інструкцію щодо завдання.

Робота з формування та розвитку навичок двомовного редагування відбувається під час роботи над одним спільним текстом (для пари студентів або групи). Основою двомовного редагування є детальне розуміння тексту та виправлення на цій основі помилок, які можуть залишитися непоміченими під час одномовного редагування. Увага студентів спрямовується на повноту перекладу, виявлення викривлень, неточностей та інших помилок. У результаті обговорення і виправлення помилок створюється остаточний відредагований варіант перекладу. Завдяки функціям Google Docs викладач може перевірити, чи розуміють студенти сутність помилок, чи можуть їх виправити.

Завдання на редагування із залученням інформаційних технологій можуть виконуватись не тільки в облаштованій університетській аудиторії, а й із залученням мобільних пристроїв студентів або як завдання для самостійної роботи з дому. У будь-якому разі, де б не перебували студенти, викладач може відстежувати та контролювати їхню роботу за умов доступу до файлу. Викладач бачить прогрес у роботі над завданням, активність студентів і результат.

Незалежно від обраної форми роботи з редагування текстів викладач виконує функцію модератора та координатора. Від нього залежить створення атмосфери співпраці, коли студенти стають рівноправними учасниками дискусії, а викладач діє не як суворий критик, а як той, хто їх мотивує та спрямовує. Він долучається до виправлення помилок і надання своїх коментарів тільки після закінчення роботи студентів над текстом. За таких умов відповідальність за досягнення позитивного результату несуть не тільки викладач як організатор навчання, а й студенти, котрі мають усвідомлювати причетність до своєї частини роботи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реалізація завдань із формування професійних компетентностей у студентів, що спеціалізуються на перекладі, вимагає набуття не тільки лінгвістичних знань, а й навичок критичного мислення, які належать до загальних компетентностей та є складовою гнучких навичок, що визначають «вертикальний» розвиток людини. Разом із тим критичне мислення, яке характеризується здатністю оцінювати інформацію, синтезувати її, надавати оцінку, обирати рішення тощо, є важливою складовою професійної діяльності перекладача. У результаті дослідження визначено, що формуванню навичок критичного мислення у студентів необхідно приділяти належну увагу впродовж усього періоду навчання. Це вимагає від викладача систематичної та організованої діяльності у цьому напрямі, з розробленням форм, методів і алгоритмів навчання редагування, систематизацією перекладацьких помилок, визначенням критеріїв якості перекладу тощо. Перспективним методичним напрямом є розроблення системи вправ для розвитку навичок редагування перекладів, яка сприяла б формуванню критичного мислення у студентів. Цікавими є й питання дослідження психолого-педагогічних аспектів взаємодії студентів та викладача при навчанні редагування.

Використані джерела

- [1] Д. Дьюї, *Демократія і освіта*. Москва, РФ: Педагогіка-Пресс, 2000.
- [2] М. Lipman, *Thinking in Education*. Cambridge, GB: Cambridge university press, 1991.
- [3] A. Crawford, S. R. Mathews, J. Makinster, and E. W. Saul. *Teaching and Learning Strategies for the Thinking Classrooms*. New York, USA: The International Debate Education Association, 2005.
- [4] О. І. Пометун, «Критичне мислення як педагогічний феномен», *Український педагогічний журнал*, № 2, с. 89-98, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14. Дата звернення: Січень 29, 2021.
- [5] С. О. Терно, «Критичне мислення: стратегії та процедури», *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, Вип. 44(2), с. 227-230, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_44\(2\)_45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_44(2)_45). Дата звернення: Січень 29, 2021.
- [6] О. Тягло, «Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі». *Філософія освіти. Philosophy of Education*, № 2 (21), с. 240-257, 2017.
- [7] І. Хом'як, «Розвиток критичного мислення у студентів-філологів», *УМЛШ*, №1, с. 2-7, 2019.
- [8] О. С. Нікітченко, та О. А. Тарасова, *Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови*. Харків, Україна: «Друкарня Мадрид», 2017.
- [9] С. М. Вопяшина, О. В. Мурдускіна, «Обучение редактированию перевода как способ повышения качества подготовки лингвистов-переводчиков», *Балтийский гуманитарный журнал*, №4 (17), 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/n/obuchenie-redaktirovaniyu-perevoda-kak-sposob-povysheniya-kachestva-podgotovki-lingvistov-perevodchikov>. Дата звернення: Січень 29, 2021.
- [10] О. Н. Голубкова, «Перевод и критическое мышление в дидактическом освещении», *Вопросы лингвистики, педагогики и методики преподавания иностранных языков*, Ижевск, Россия: Изд-во «Удмуртский университет», 2013, с. 14-24.
- [11] Н. А. Каширина, «Критическое и творческое мышление как основа обучения письменному переводу», *Известия ЮФУ. Технические науки*, № 2, 2006. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriticheskoe-i-tvorcheskoe-myshlenie-kak-osnova-obucheniya-pismennomu-perevodu>. Дата звернення: Січень 29, 2021.
- [12] С. А. Королькова, *Текстотипологическая модель обучения письменному переводу*. GmbH: LAP LAMBERT Acad. Publ., 2013.
- [13] European Master's in Translation: Competence Framework, 2017. [Online]. Available: URL: EMT_Compentence_FWK_2017_EN_WEuropean B.indd (europa.eu). Accessed on: March 3, 2021.
- [14] Л. М. Черноватий, «Навчання письмового перекладу: навички та уміння етапу аналізу тексту оригіналу і вправи для їх формування», *Філологічні трактати*, т. 4, № 1, с. 126-131, 2012. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2012_4_1_24. Дата звернення: Січень 29, 2021.
- [15] О. Г. Щетинкова, «Использование алгоритмов в процессе редактирования текста перевода», *Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики*, №2 (12), 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-algoritmov-v-protsesse-redaktirovaniya-teksta-perevoda>. Дата звернення: Січень 25, 2021.
- [16] Р. А. Усов, «Когнитивные процедуры самоконтроля в письменном переводе», дис. канд. филол. наук, Военный университет МО РФ, Москва, 2003.
- [17] Д. М. Бузаджи, В. В. Гусев, В. К. Ланчиков, и Д. В. Псурцев, *Новый взгляд на классификацию переводческих ошибок*. Москва, РФ: Всероссийский центр переводов научно-технической литературы и документации, 2009.

References

- [1] J. Dewey, *Democracy and Education*. Moskva, RF: Pedagogica-Press, 2000. (in Russian)
- [2] M. Lipman, *Thinking in Education*. Cambridge, GB: Cambridge university press, 1991. (in English)
- [3] A. Crawford, S. R. Mathews, J. Makinster, and E. W. Saul. *Teaching and Learning Strategies for the Thinking Classrooms*. New York, USA: The International Debate Education Association, 2005. (in English)
- [4] О. І. Pometun, “Critical thinking as a pedagogical phenomenon”, *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal*, № 2, pp. 89-98, 2018. [online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14. Accessed on: Jan. 29, 2021. (in Ukrainian)

- [5] S. O. Terno, "Critical thinking strategies and proceedings", Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu, Vol. 44(2), 2015, pp. 227-230. [online]. Available: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_44\(2\)_45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npifznu_2015_44(2)_45). Accessed on: Jan. 29, 2021. (in Ukrainian)
- [6] O. Tiahlo, "The experience of mastering critical thinking in Ukrainian higher education". Philosophy of Education, № 2 (21), p. 240-257, 2017. (in Ukrainian)
- [7] I. Khomiak, "Development of critical thinking in students of philology", UMLSH, №1, pp. 2-7, 2019. (in Ukrainian)
- [8] O. S. Nikitchenko, and O. A. Tarasova, Formation of critical thinking skills in foreign language lessons. Kharkiv, Ukraine: Madrid Printing House, 2017. (in Ukrainian)
- [9] S. M. Vopyiashyna, O. V. Murduskyna, "Teaching translation editing as a means of training improving", Baltiyskiy humanitarnyi zhurnal, №4 (17), 2016. [online]. Available: <https://cyberleninka.ru/article/n/obuchenie-redaktirovaniyu-perevoda-kak-sposob-povysheniya-kachestva-podgotovki-lingvistov-perevodchikov>. Accessed on: Jan. 29, 2021. (in Russian)
- [10] O. N. Holubkova, "Translation and critical thinking: didactic issues", Voprosy lingvistiki, pedahohiki i metodiki prepodavaniya inostrannykh yazykov, N. Y. Pushyna, Red. Yzhevsk, Rossyia: Yzd-vo «Udmurtskiy unyversytet», 2013, pp. 14-24. (in Russian)
- [11] N. A. Kashirina, "Critical and creative thinking as a basis for teaching translation", Izvestiya SFU. Technical Sciences, № 2, 2006. [online]. Available: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriticheskoe-i-tvorcheskoe-myshlenie-kak-osnova-obucheniya-pismennomu-perevodu>. Accessed on: January 29, 2021. (in Russian)
- [12] S. A. Korolkova, Textual and typological model of teaching translation, GmbH: LAP LAMBERT Acad. Publ., 2013. (in Russian)
- [13] European Master's in Translation: Competence Framework, 2017. [online]. Available: URL: EMT_Compentence_FWK_2017_EN_WEEuropean B.indd (europa.eu). Accessed on: March 3, 2021. (in English)
- [14] L. M. Chernovaty, "Teaching translation: skills and abilities of the stage of analysis of the original text and exercises for their formation", Philological Treatises, vol. 4, № 1, p. 126-131, 2012. [online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Filtr_2012_4_1_24. Accessed on: January 29, 2021. (in Ukrainian)
- [15] O. H. Shchetynkova, "Using algorithms in the process of editing of the text of translation", Vestnyk PNYPU. Problemy yazykoznavaniya i pedahohiki, №2 (12), 2015. [online]. Available: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-algoritmov-v-protsesse-redaktirovaniya-teksta-perevoda>. Accessed on: Jan. 25, 2021. (in Russian)
- [16] R. A. Usov, "Self-control cognitive process in translation", diss. cand. phylol. Sciences, Military University MD RF, Moskva, 2003. (in Russian)
- [17] D. M. Buzadzhy, V. V. Husev, V. K. Lanchykov, D. V. Psurtsev, New insights into classification of translation errors, Moskva, RF: Vserossyiskiy tsentr perevodov nauchno-tekhnycheskoi lyteratury v dokumentatsii, 2009. (in Russian)

Ірина Гусленко – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедрою теорії і практики перекладу Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», г. Харків, Україна.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕРЕВОДЧИКА ПРИ ОБУЧЕНИИ РЕДАКТИРОВАНИЯ ПИСЬМЕННОГО ПЕРЕВОДА В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

В статье рассмотрена проблема формирования критического мышления у студентов-переводчиков, которое является составляющей их профессиональной компетентности, дано дидактическое обоснование процессов развития критического мышления при обучении редактированию письменного перевода. Проанализированы этапы осуществления письменного перевода и рассмотрены алгоритмы редактирования текста перевода на разных уровнях, в зависимости от вида редактирования. Обоснована важность классификации переводческих ошибок для эффективного редактирования текста и оценки качества перевода. Освещены условия, задачи и методы формирования критического мышления на занятиях по дисциплине «Теория и практика перевода».

Ключевые слова: критическое мышление; обучение письменному переводу; профессиональные компетентности переводчика; редактирование перевода.

Iryna Huslenko, Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation, Head of the Department of Theory and Practice of Translation, Kharkiv University of Humanities "Peoples' Ukrainian Academy", Kharkiv, Ukraine.

PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TRANSLATOR IN TRAINING EDITING AND TRANSLATION IN THE CONTEXT OF FORMING CRITICAL THINKING

According to the Standard of Higher Education, a formation of translation student's professional competencies requires the acquisition of both linguistic knowledge and critical thinking skills, the latter of which relates to general competencies. Being a part of soft skills, critical thinking is considered to be an interpersonal attribute needed to succeed in the workplace. Critical thinking is an important component of the professional activity of a translator whose task is to facilitate the interaction between different cultures. Critical thinking is characterized by the ability to analyze information, synthesize, and evaluate it, choose solutions, etc. Being a complex task, it should be developed throughout the whole period of study at the university. The analysis of the scientific literature and the study of the process of translation proves that every stage of translation needs critical thinking skills. A particular focus in the paper is placed on the study of the stage of editing that is thought to be important because it defines the quality of translation after elimination of stylistic or language mistakes, and technical errors inherent in any translation. The task of the translator is to pick up the mistakes in translation and correct them using the skills of reflection and critical thinking. That is why it is important for students to learn different algorithms of editing depending on its type. Much of this paper is devoted to the study of translation mistakes and the importance of their awareness for a critical evaluation of the translation on the stage of editing. Because teaching editing is a time-consuming process, its implementation is often viewed as difficult at the traditional lesson on "Translation and practice of translation". That slows down the development of students' critical thinking. The paper provides some practical recommendations to the educational process, offers forms and methods of work at the lesson to help students develop skills of critical thinking and editing.

Keywords: critical thinking; professional translator's competencies; teaching translation; translation editing.